

Buitenpromovendus:

FOTOFAMILIE VAN LIER

Promotieplechtigheid Ben van Lier

BUITENPROMOVENDI, MENSEN DIE PROMOVEREN NAAST HUN WERK, VORMEN EEN WAARDVOLLE LINK TUSSEN WETENSCHAP EN PRAKTIJKENNIS. NIET ALLEEN OM KENNIS VAN DE UNIVERSITEIT TE VALORISEREN IN DE PRAKTIJK, MAAR JUIST DOOR DE WETENSCHAP INZICHT TE GEVEN IN TECHNOLOGISCHE TRENDS. DE NEDERLANDSE AMBITIES VOOR EEN KENNISECONOMIE VEREISEN DE MOBILISATIE VAN ALLE BESCHIKBARE EN VERBORGEN KENNIS, EN DIE ZIT VOOR EEN DEEL BIJ DE BUITENPROMOVENDI.

MENSEN MET EEN LATE ROEPING worden wel eens buiten- of deeltijdpromovendi genoemd. In veel gevallen gaat het om mensen die al werken en dan toch nog de behoefte voelen een stap naar de wetenschap te maken. Het lijkt een nieuw verschijnsel, maar buitenpromovendi staan juist in een oude universitaire traditie. Op dit moment kent Nederland twee promovenditrajecten. Jongeren volgen het aloude traject (waarvoor nu steeds meer de Amerikaanse benaming PhD wordt gebruikt), dat mede zijn wortels heeft in het Amerikaanse *professional model*. Vaak maken zij deel uit van een onderzoeksschool met begrensde vrijheid in onderwerpkeuze, gecombineerd met strakke programma's, methoden en tijdsplanning. De buitenpromovendi daarentegen hebben hun wortels in de Europese traditie, waarin bij het promoveren het stimuleren van het onderzoek centraal staat en er een grote vrijheid is in onderzoeksketuze.

Menige universiteit weet niet goed wat zij met

buitenpromovendi aan moet. Zij worden nogal eens weggezet als hobbyisten. Zij zouden zich teveel richten op toegepast onderzoek en slechts een geringe bijdrage leveren aan het fundamenteel onderzoek. Floor Basten deed onderzoek naar deze groep promovendi en concludeerde: 'Buitenpromovendi opereren op het snijvlak van verschillende disciplines en in de wetenschap is het meer de gewoonte dat een promovendus bij een onderdeel in de diepte gaat. Hoogleraren weten daar niet altijd raad mee.' De Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit volgt een heel andere lijn en heeft een speciaal programma Promoveren in Deeltijd voor de buitenpromovendi opgezet. Dr. Frits van Engeldorp, Associate Professor in de methodologie van managementwetenschappen, is daar nauw bij betrokken: 'De meeste universiteiten richten zich uitsluitend op de aio's, terwijl meer dan 60 procent van de promoties gebeurt door buitenpromovendi.' Van Engeldorp vindt dat de levens- en praktijk-

ervaring van buitenpromovendi een uitstekende toets vormen voor de wetenschappelijke theorieën of juist nieuwe theorieontwikkeling stimuleren. 'Onze ambities om een kenniseconomie te zijn, vereisen de mobilisatie van alle beschikbare en verborgen kennis. Deze bevindt zich mede in het bedrijfsleven en (overheids-)instellingen. Via buitenpromovendi kan deze kennis voor de wetenschap worden ontsloten. De "praktijk" heeft als winst dat een buitenpromovendus op een abstracter niveau over ontwikkelingen heeft nagedacht.'

VRAGEN

Prof.dr.irg. Teun Hardjono, hoogleraar kwaliteitsmanagement aan de Erasmus Universiteit, ervaart zijn buitenpromovendi als bijzonder verfrissend. 'Zij staan midden in allerlei ontwikkelingen. Als wetenschapper kijk je veelal van buitenaf naar verschijnselen in de praktijk – en meestal achteraf. Dit is een unieke kans om inzicht in een trend te krijgen van binnenuit.'

hobbyist of schakel in de kenniseconomie?

Een van de buitenpromovendi die gepromoveerd zijn bij Hardjono, is dr. Ben van Lier, account director government bij Centric. Hij is een alfa met een passie voor technologische ontwikkelingen. Van Lier kwam na de sociale academie in het welzijnswerk terecht en ging zich vervolgens bezighouden met de automatisering van de sociale diensten. In 2000 stapte hij over naar Centric, een bedrijf dat automatiseringsdiensten, financiële diensten en advies- en ingenieursdiensten levert. Hij is daar nu account director government. 'In mijn werk was ik betrokken bij het digitaliseren van de basisadministratie van gemeenten en andere gegevens van de overheid. Een van de dingen die mij opvielen, is dat steeds meer bestanden werden gekoppeld, maar dat zelden de vraag werd gesteld: hoe ver kunnen wij hiermee gaan? Wat betekent de vergaande koppeling van bestanden voor de maatschappij? Wie wordt de baas over al deze gegevens? Wat is de rol van de mens binnen al deze technologische ontwikkelingen?'

Hij besloot zelf een antwoord op deze vragen te gaan zoeken en wel bij professor Hardjono. Dat resulteerde in 2009 in de promotie 'Luhmann ontmoet "The Matrix" oftwel Uitwisselen en delen van informatie in netcentrische omgevingen. Luhmann refereert aan een socioloog gespecialiseerd in de analyse van systemen. The Matrix is een film van tien jaar geleden, waarin mensen door systemen worden geregeerd.

HYBRIDISERING

Het onderwerp waar Van Lier zich mee bezig houdt, is zeer actueel. Aan de hand van literatuurstudie constateerde hij een steeds verder gaande verstuiming van mens, organisatie en technologie. Hij noemt dit verschijnsel 'hybridisering', waarbij door de technologie traditionele hiërarchische organisatievormen verdwijnen en nieuwe verbindingen ontstaan voor het uitwisselen van informatie. Van Lier heeft als casestudy naar oorlogsvoering gekeken. 'In de recente oorlogen in Afghanistan en Irak zijn meer oorbemande dan bemande vliegtuigen ingezet. Ze worden gelanceerd in de Nevada woestijn; het doel kan aan de hand van de bijna continue

datastroom worden bijgesteld. Deze manier van oorlog voeren was niet mogelijk zonder de recente technologische ontwikkelingen op ICT-gebied. Ook kun je zien dat de mens steeds meer een beperkende factor wordt bij gevechtshandelingen, omdat hij voedsel en water nodig

'De meeste universiteiten richten zich uitsluitend op de aio's, terwijl meer dan 60 procent van de promoties gebeurt door buitenpromovendi'

heeft; hierin voorziet een lastig logistiek traject.'

Deze ontwikkeling ziet Van Lier ook bij transport en logistiek – waar digitalisering van de lading en ladinggegevens is gestart – en bij de zorg, waar steeds meer gestuurd wordt op ontwikkeling van technologie om ouderen langer thuis te kunnen laten wonen, mobiel te houden of de zorgkosten te drukken. En natuurlijk bij rampen, waarbij het zinvol is om de verschillende netwerken van de hulpdiensten in noodsituaties te koppelen.

In de meeste gevallen moet nog uitdrukkelijk toestemming worden gegeven voor de uitwisseling van allerlei gegevens. Van Lier: 'Door technologische ontwikkelingen voorzie ik dat het uitwisselen en delen van informatie steeds makkelijker wordt en daardoor vanzelfsprekender. Het aspect van toestemming vragen verdwijnt naar de achtergrond, mede omdat door de koppeling van al deze informatiestromen minder duidelijk is, wie er "baas" is over welke informatie. Deze hybridiseringstrends van mensen, organisaties en technologie moet een uitgangspunt worden voor verder onderzoek en theorieontwikkeling.'

BAGAGE

Voor professor Hardjono bood de promotie van Van Lier een frisse kijk op de ontwikkeling van organisaties. 'Het zet je toch aan het denken als iemand zo de mogelijkheden van de huidige nanotechnologie en ICT-systemen schetst. De

kennis van de technologie is bij bedrijfskunde minder diepgaand, terwijl technologie steeds belangrijker wordt. Ben verkoopt de ICT-systemen en kent de trends in de maatschappij. Een aio van begin twintig heeft die bagage nog niet.'

Voor Van Lier was de waarde van de promotie dat hij op een abstracter niveau naar zijn dagelijkse werk kijkt. 'Maar eenvoudig was het niet. Mijn eerste onderzoeksvorstellen schoot Hardjono finaal aan

flarden, omdat ik teveel de werkelijkheid beschreef. Hij stimuleerde mij om naar dat abstractere niveau te komen en vanuit dat perspectief zie je andere lijnen en verbanden. Bij het uitstippelen van strategieën en innovatietrajecten binnen Centric is deze intellectuele bagage heel zinvol.

Er is alleen een probleem dat de financiering en de regelgeving van universiteiten helemaal gebent zijn op het aio-systeem, dat de onderzoekscholen stimuleert en het begeleiden van buitenpromovendi amper beloont. Hardjono: 'Dat is heel jammer. Wil Nederland zich als kenniseconomie onderscheiden, dan zou het op een slimme manier gebruik moeten maken van de kennis in het bedrijfsleven, zeker de technologische kennis.'

